ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (teine koda)

11. veebruar 2009 *

Kohtuasjas T-25/07,

Iride SpA, asukoht Torino (Itaalia),

Iride Energia SpA, asukoht Torino,

esindajad: advokaadid L. Radicati di Brozolo, M. Merola ja C. Bazoli,

hagejad,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: E. Righini ja G. Conte,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

mille ese on nõue tühistada komisjoni 8. novembri 2006. aasta otsus 2006/941/EÜ riigiabi nr C 11/06 (ex N 27/05) kohta, mida Itaalia kavatseb anda ettevõtjale AEM Torino (ELT L 366, lk 62), toetusena energeetika valdkonna luhtunud kulude katmiseks, esiteks osas, milles komisjon järeldas, et tegemist on riigiabiga ja teiseks osas, milles komisjon seadis abi ühisturuga kokkusobivuse tingimuseks, et AEM Torino tagastab ettevõtjatele eelneva „municipalizzate" abikava raames õigusvastaselt antud abi,

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees I. Pelikánová (ettekandja), kohtunikud K. Jürimäe ja S. Soldevila Fragoso,

kohtusekretär: vanemametnik J. Palacio González,

arvestades kirjalikus menetluses ja 1. juuli 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

1 Hagejad Iride SpA ja Iride Energia SpA on vastavalt elektri- ja soojusenergia valdkonnas tegutseva Iride kontserni valdusettevõte ja tütarettevõte. Nimetatud kontsern loodi AEM Torino SpA ja AMGA SpA 31. oktoobri 2005. aasta ühinemise tulemusena. Hagejad said käesolevas asjas arutlusel olevat abi AEM Torino poolt ühinemise käigus tehtud sissemaksete tulemusel, arvestades, et AEM Torinole kuulusid käitised, millele kõnealune abi oli suunatud.

Varasem abi

2 1997. aastal esitatud kaebuse põhjal võttis komisjon 5. juunil 2002 vastu otsuse 2003/193/EÜ riigiabi kohta, mida Itaalia on andnud maksuvabastuste ja madala intressimääraga laenudena avalikke teenuseid osutavatele ettevõtjatele, mille enamusosalus kuulub riigile (EÜT L 77, lk 21, edaspidi „maksusoodustuste otsus"). Kõnealuses otsuses tunnistas komisjon Itaalia Vabariigi poolt „munitsipaalettevõtjatele" antud maksusoodustused ja laenud ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks ning nõudis, et abi saanud ettevõtjad saadud abi tagastaksid. 1. juuni 2006. aasta otsuses kohtuasjas C-207/05: komisjon *vs.* Itaalia (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) leidis Euroopa Kohus, et jättes täitmata otsuse maksusoodustuste kohta, on Itaalia Vabariik rikkunud liikmesriigi kohustust.

3 Pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT L 27, lk 20) ülevõtmist teavitasid Itaalia ametiasutused 18. juulil 2000 vastavalt EÜ artikli 88 lõikele 2 komisjoni luhtunud kulude hüvitamisega seoses antud riigiabist (edaspidi „luhtunud kulud") kontsernile ENEL ja teistele äriühingutele, kes olid ENEL-i endised käitised üle võtnud. AEM Torino kontrollis 8% ühe nimetatud äriühingu, Edipower Spa kapitalist. Komisjon tunnistas luhtunud kuludega seotud riigiabi analüüsimise metoodikat käsitleva teatise alusel tehtud 1. detsembri 2004. aasta otsusega (edaspidi „otsus ENEL") kõnealuse abi EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c tähenduses ühisturuga kokkusobivaks.

Vaidlusalune meede

4 21. märtsil 2005 teavitasid Itaalia ametiasutused EÜ artikli 88 lõike 2 kohaselt komisjoni AEM Torinole seoses luhtunud kulude katmisega antud uuest riigiabist (edaspidi „vaidlusalune meede").

5 Vaidlusalune meede oli määratletud mitmes erinevas siseriiklikus õigusaktis. Tööstus-, kaubandus- ja käsitööministri 26. jaanuari 2000. aasta dekreedi (*GURI* nr 27, 3.2.2000) elektrivõrgu üldkulude kohta artikli 2 lõike 1 punktis a on sätestatud, et nimetatud üldkulude hulka kuulub „tootmis- ja jaotusettevõtjate luhtunud kulude hüvitamine".

6 Mis puudutab luhtunud kulude hüvitamise rahastamist, siis avas gaasi- ja elektrienergiaamet (Autorità per l'energia elettrica e il gas, edaspidi „AEEG") 28. detsembri 2000. aasta otsusega nr 238/00 (*GURI* nr 4 regulaarne lisa, 5.1.2001) elektrisektori

tasandusfondis (edaspidi „tasandusfond”) eriarve, mida rahastatakse tulust, mis on tekkinud kõikidele lõpptarbijatele määratud elektrihinna tariifi püsikomponendi („A 6”) kohaldamise tulemusel.

7 Majandus- ja rahandusministri 10. märtsi 2005. aasta dekreediga kehtestati AEM Torino luhtunud kulude suuruseks 16 338 000 eurot.

Kohtueelne menetlus

8 Vaidlusalusest meetmest teavitamisele järgnenud kuude jooksul esitas komisjon Itaalia ametiasutustele mitu teavitamisnõuet, et teha kindlaks, kas AEM Torinole anti ebaseaduslikku ja ühisturuga kokkusobimatut abi, ning kui sellist abi anti, siis kas AEM Torino täitis oma kohustust nimetatud abi tagastada. Kõnealustes teavitamisnõuetes viidati eelkõige maksusoodustuste otsuses käsitletud abile.

9 Saamata rahuldavat vastust, algatas komisjon vaidlusaluse meetme suhtes 4. aprilli 2006. aasta otsusega EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetluse (edaspidi „menetluse algatamise otsus”). Nimetatud otsuses täpsustas komisjon esiteks, et tema arvates kujutab vaidlusalune meede endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, teiseks, et kõnealune abi vastab luhtunud kulude teatises sätestatud kriteeriumidele, kuid –

kolmandaks – nimetatud abi ei saa lugeda ühisturuga kokkusobivaks, kuna AEM Torino oli tõenäoliselt saanud ebaseaduslikku ja ühisturuga kokkusobimatut riigiabi, mida ta ei ole tagastanud.

10 Menetluse algatamise otsus avaldati 17. mai 2006. aasta Euroopa Liidu Teatajas (ELT 116, lk 2). Nimetatud otsuses kutsus komisjon huvitatud isikuid esitama oma märkusi ühe kuu jooksul alates kõnealuse otsuse avaldamise kuupäevast. Kuid ei Itaalia ametiasutused, AEM Torino ega kolmandad isikud komisjonile märkusi ei esitanud.

11 8. novembri 2006. aasta otsusega 2006/941/EÜ riigiabi nr C 11/06 (ex N 127/05) kohta, mida Itaalia kavatseb anda ettevõtjale AEM Torino (ELT L 366, lk 62, edaspidi „vaidlusalune otsus"), viis komisjon lõpule EÜ artikli 88 lõike 2 kohaselt algatatud menetluse. Nimetatud otsuses leidis komisjon sisuliselt, et vaidlusalune meede kujutab endast ühisturuga kokkusobivat abi, kuid nimetatud abi ei või anda enne, kui Itaalia on esitanud komisjonile tõendid selle kohta, et AEM Torino ei ole saanud eelnevat maksusoodustuste otsuses käsitletud abi, või selle kohta, et AEM Torino on kõnealuse eelneva abi koos viivisega tagasi maksnud.

Menetlus ja poolte nõuded

12 Hagejad esitasid hagi, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 30. jaanuaril 2007.

13 Hagejad paluvad Esimese Astme Kohtul:

– tunnistada vaidlusalune otsus tühiseks osas, milles sellega tunnistatakse vaidlusalune meede riigiabiks ning samuti osas, milles „abi andmine peatatakse seni", kuni Itaalia Vabariik esitab tõendid selle kohta, et AEM Torino on maksnud tagasi maksusoodustuste otsuse esemeks olnud abi;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

14 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

15 Hagejad esitasid kaks väidet, esiteks EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumise kohta ja teiseks „abi andmise peatamise" ebaseaduslikkuse kohta.

Esimene väide, mis käsitleb EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumist

16 Esimene väide koosneb kahest osast. Hagejad vaidlustavad vaidlusaluse meetme määratlemise riigiabina, kuna täitmata on tingimus, et abi rahastatakse riigi vahenditest ja tingimus, et abimeede annab abisaajale eelise.

17 Lisaks esitavad hagejad esimese väite puhul veel kaks argumenti, nimelt et tegemata jäeti uurimistoimingud ja vaidlustatud otsust ei ole põhjendatud. Kuna kaks viimati nimetatud asjaolu ei puuduta tegelikult EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumist, kuuluvad need eraldi käsitlemisele vastavalt kolmanda ja neljanda väitena.

Esimese väite esimene osa, mis käsitleb tingimust, et abi rahastatakse riigi vahenditest

– Poolte argumendid

18 Hagejad väidavad sisuliselt, et vaidlusaluse meetme puhul ei ole kaasatud riigi vahendeid, vaid see puudutab üksnes tehinguid erasektoris kahe sihtrühma vahel – ühelt poolt elektrienergia lõpptarbijad ja teiselt poolt jaotusettevõtjad.

19 Õiguslikus mõttes on luhtunud kulude hüvitamine Itaalias riigi poolt teatud kategooriale eraisikutest, kelleks on elektrienergia lõpptarbijad, kehtestatud kohustus kanda teatud summad teisele kategooriale eraisikutest, kelleks on luhtunud kulude hüvitist saavad ettevõtjad. Hagejad rõhutavad, et antud vaatenurgast ei erine kõnealune kord kohustusest osta elektrit kindlaksmääratud miinimumhindadega, mis jääb EÜ artikli 87 kohaldamisalast välja, isegi kui käesolevas asjas ei toimu rahaliste vahendite ülekandmine eraisikute vahel kohustuslikult mitte otse, vaid tasandusfondis avatud arveldusarve kaudu.

20 Hagejad väidavad, et tasandusfondi ainus ülesanne on olla vahendajaks rahalisi kohustusi omavate eraisikute ja vastavaid summasid saama õigustatud isikute vahel, mis ei võimalda tasandusfondil, isegi mitte lühikese ajavahemiku jooksul, deponeeritud summasid käsutada.

21 Komisjon väidab, et tasandusfondi arvele kantud summad kujutavad endast riigi vahendeid, kuna tasandusfond, kus neid hoiustatakse ja mis tagab nende ümberjaotamise, on avalik-õiguslik organ ning et riigil on õigus selliselt laekunud summasid käsutada.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

22 EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatu – niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust – igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist.

23 Esiteks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et üksnes otse või kaudselt riigi ressurssidest antavad eelised on käsitatavad abina EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. „Liikmesriigi poolt" antava abi ja „riigi ressurssidest" antava abi eristamine selles sättes ei tähenda, et kõik riigi antavad eelised kujutavad endast abi, olenemata sellest, kas neid rahastatakse riigi ressurssidest või mitte, vaid selle eesmärk on üksnes hõlmata abi mõistega eeliseid, mida riigid annavad otse, ning neid, mida antakse selle riigi poolt määratud või asutatud avalik-õigusliku või eraõigusliku isiku vahendusel (vt Euroopa Kohtu 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra, EKL 2001, lk I-2099, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Käesolevas asjas on selge, et kõnealused vaidlustatud otsusega seotud summad saadi esmalt eraisikutelt, nimelt kõikidelt elektrienergia tarbijatelt, deponeeriti seejärel tasandusfondis avatud arveldusarvele ning kanti seejärel üle AEM Torinole, kes on eraõiguslik ettevõtja. Samuti ei ole vaidlustatud asjaolu, et tasandusfond on avalik-õiguslik organ, mille lõi Itaalia riik, et korraldada selleks õigustatud ettevõtjatele luhtunud kulude hüvitise maksmist.

25 Teiseks, seoses riigi vahendite määratlusega tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et EÜ artikli 87 lõige 1 hõlmab kõiki rahalisi vahendeid, mida avalik sektor võib reaalselt ettevõtjate toetamiseks kasutada, ilma et oleks oluline, kas need vahendid kuuluvad või ei kuulu püsivalt riigi vahendite hulka. Sellest tuleneb, et isegi juhul, kui kõnealusele meetmele vastavad summad ei olnud alaliselt avaliku sektori käsutuses, piisab asjaolust, et need olid pidevalt avaliku kontrolli all ja seega pädevatele riigiasutustele kättesaadavad, et need kvalifitseerida riigi vahenditeks (vt selle kohta Euroopa Kohtu 16. mai 2000. aasta otsus kohtuasjas C-83/98 P: Prantsusmaa *vs.* Ladbroke Racing ja komisjon, EKL 2000, lk I-3271, punkt 50, ja 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsusmaa *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-4397, punkt 37).

26 Käesoleval juhul väidavad hagejad, et vaidlusalune meede on sarnane meetmega, mida käsitleti eespool viidatud kohtuotsuses PreussenElektra, kus Euroopa Kohus leidis, et erakapitalil põhinevatele elektrimüügiettevõtjatele pandud kohustus osta kindlaksmääratud miinimumhindadega taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit ei too kaasa mingit riigi ressursside otsest ega kaudset üleminekut seda liiki elektrit tootvatele ettevõtjatele (punkt 59).

27 Seega tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsuse PreussenElektra aluseks olnud asjas kehtestas riik kohustuse osta elektrit kindlaksmääratud miinimumhindadega, kuid ei mänginud mingit rolli kõnealuste summade sissenõudmisel ja/või ümberjaotamisel: ostuhinnale vastavad summad arveldati otse vastavate erasektori sihtrühmade vahel, kelleks olid ühelt poolt elektrijaotusettevõtted ja teiselt poolt taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri tootjad. Seevastu käesolevas asjas elektrihinna tariifi püsikomponendi („A 6”) kohaldamise tulemusel tekkinud tulu laekub tasandusfondi eriarvele ja seda hallatakse kõnealusel tasandusfondi – mis on avalik-õiguslik organ – arvel enne selle jaotamist abisaajale, kelleks on AEM Torino.

28 Seega, võttes arvesse eespool punktis 25 viidatud kohtupraktikat, tuleb kõnealuseid summasid pidada riigi vahenditeks, kuna need on pidevalt avaliku sektori kontrolli all ja riigi omandis.

29 Esiteks, mis puudutab avaliku kontrolli, siis märkis komisjon, ilma et hagejad sellele vastu oleks väitnud, et tasandusfond võib oma A 6 arveldusarvel olevaid summasid kasutada, et ajutiselt katta teistel kontodel tekkinud negatiivset jääki. Lisaks viitas komisjon kohtuasjale, milles Itaalia ametivõimud olid ministeeriumi dekreedi andmisega kasutanud tasandusfondi arvel olevat summat muul otstarbel kui see,

milleks nimetatud summa oli deponeeritud. Seega tuleb tagasi lükata hagejate väide, mille kohaselt tasandusfondi ülesanne on üksnes raamatupidamislik vahendamine ja mille kohaselt ei või tasandusfond nimetatud arvel deponeeritud summasid ka ajutiselt käsutada. Hagejad on tõepoolest väitnud, et Itaalia riik ei tegutsenud käesolevas asjas omal algatusel, vaid eemärgiga järgida ühenduse õigusnorme, ning et nimetatud summade kasutusotstarbe muutmine võrreldes esialgse sihtotstarbega tulenes üksnes võimatusest tagastada kõnealused summad isikutele, kes olid need summad ekslikult tasunud. Siiski ei sea see väide kahtluse alla komisjoni järeldust antud küsimuses, mille kohaselt Itaalia riigil on vajadusel ja võimalusel õigus käsutada tasandusfondi A 6 arvel olevaid summasid, eelkõige neid ümber jaotades.

30 Teiseks, mis puudutab tasandusfondi A 6 arvel olevate summade omandilist kuuluvust, siis, kuigi hagejad eitavad, et nimetatud summad kuuluvad tasandusfondile, ei ole nad oma kirjalikes märkustes selgitanud, kellele need summad kuuluvad, kuna neis on üksnes märgitud, et kõnealused summad kuuluvad „elektrienergiasektorile". Kohtuistungil täpsustasid hagejad Esimese Astme Kohtu küsimusele vastates, et nimetatud summad kuuluvad elektrienergia lõpptarbijatele.

31 Seega leidis Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) oma 3. aprilli 2003. aasta otsuses nr 11632/03, et tasandusfond ei ole Itaalia riigist eraldiseisev õigussubjekt ja et viimast tuleb käsitada tasandusfondi laekunud summade omanikuna. Nimetatud kohtuotsuse punktides 4.3–4.7 analüüsis Corte suprema di cassazione süviti tasandusfondi õigussubjektsust, võttes aluseks asjakohased õigusnormid ja Itaalia kohtute praktika sarnaste juhtumite lahendamisel. Corte suprema di cassazione jõudis järeldusele, et tasandusfond on riigiorgan ja tasandusfondi laekunud summad, kuigi need pärinevad eraisikutelt ja on mõeldud eraõiguslikele ettevõtjatele ülekandmiseks, kuuluvad riigi omandisse.

32 Hagejate vastuväited kõnealuse otsuse põhjenduste ja selle asjassepuutuvuse kohta käesoleva asja seisukohalt ei ole veenvad.

33 Esiteks väidavad hagejad, et Corte suprema di cassazionel paluti kõnealuse otsuse aluseks olnud asjas teha otsus õiguslikes küsimustes, mis on erinevad käesolevas asjas arutlusel olevatest küsimustest. Hagejate väitel tegi Corte suprema di cassazione otsuse rikkumise olemuse kohta, millega Itaalia ministeeriumidevaheline hinnakomitee (Comitato interministeriale dei prezzi, edaspidi „CIP") oli oma ülesannete täitmisel seadnud ohtu tasandusfondis hoiustatud riigitulud. Antud asjaoludel lähtus kohus soovist igal juhul asjaomaseid isikuid karistada. Seega ei saa Corte suprema di cassazione poolt kõnealuses otsuses esitatud põhimõtteid muudel juhtudel abstraktselt kohaldada, ilma et oleks arvesse võetud nimetatud põhimõtteid kehtestava otsuse aluseks olnud asjaolusid.

34 Seega, sõltumata sellest, kas hagejate poolt kõnealuse kohtuotsuse põhjenduste kohta esitatud väited on põhjendatud, ei saa selles otsuses esitatud järeldust, et arutlusel olevad vahendid on riiklikud vahendid, käsitleda eraldi asjaolust, et Corte suprema di cassazione tegi kõnealuse otsuse karistusõiguslikus menetluses, mitte tsiviil- ega haldusmenetluses. Kuna karistusõiguse, eelkõige raamatupidamisalast pettust käsitlevate sätete – mis olid kohaldatavad kõnealuse otsuse aluseks olnud asjas – eesmärk on nii füüsiliste kui juriidiliste isikute tsiviilõigusest või haldusõigusest tulenevate õiguste kaitse, tuleb käesolevas asjas arutluse all olevate summade käsutamiseks õigustatud isikud määratleda tsiviil- või haldusõiguse alusel. Seega võib Corte suprema di cassazione poolt kõnealuses otsuses antud hinnangut tasandusfondi õigussubjektssuse puudumise ja viimase poolt hallatud arvel olevate summade omandiõiguse kohta kohaldada ka üldiselt, isegi väljaspool karistusõiguse normide kohaldamisala.

35 Teiseks väidavad hagejad, et Corte suprema di cassazione otsuse aluseks olnud asjas kohaldatav õiguslik raamistik on vahepeal täielikult muutunud. Selles küsimuses

viitavad nad eelkõige 1995. aasta seadusele, millega loodi AEEG, kellele läks üle varem CIP-ile kuulunud pädevus, ja AEEG otsusele nr 70/97, milles viimane tegi esmakordselt selget vahet elektrihinna tariifi, kaasa arvatud lisatariifid, ja riigiressursside vahel. Enne viimati mainitud muudatuse kaasa toonud elektrienergia valdkonna liberaliseerimist oli hagejate väitel elektrihinna tariifi erinevate elementide tõttu võimalik ENEL-i eelarvet rahastada kui riigiasutuse eelarvet, mille tulemusena käsitati nimetatud eelarvevahendeid kui riigi ressursse, kuigi 1992. aastal kehtinud õigusaktide alusel oli ENEL muudetud aktsiaseltsiks.

36 Esimese Astme Kohus leiab, et komisjoni väited lükkavad eeltoodud väited ümber. Mis puudutab CIP-i pädevuse ülevõtmist AEEG poolt, siis näib ilmsena, et kuna kõnealune pädevus ei muutunud, siis ei oma olulist tähtsust, kas täiendava elektrihinna tariifi kehtestamine, haldamine ja sihtotstarbeline kasutamine kuulub sõltumatu sellise haldusasutuse nagu AEEG või sellise ministeeriumidevahelise komitee nagu CIP pädevusse. Seoses sellega, et ENEL Corte suprema di cassazione otsuses käsitletud elektrihinna täiendava tariifi laekumisest tehtavate maksete saajana ei ole enam avalik-õiguslik asustus, nagu komisjon õigesti väidab, tuleb märkida, et Itaalia ülemkohus rõhutas, et asjaolu, et vaidlusaluste summade sihtotstarve on ettevõtjatele hüvitiste maksmine, ei oma tähtsust küsimuses, kas nimetatud summad kuuluvad riigile. Samamoodi tuleneb kõnealusest otsusest, et asjaolu, et ENEL teeb vahet ühelt poolt täiendaval tariifil, mis kuulub eraldamisele riigieelarvesse, ja teiselt poolt tasandusfondi külmutatud arvele laekunud täiendavatel tariifidel, mille sihtotstarve on ettevõtjatele hüvitise maksmine, ei välista, et viimati mainitud tariifid muutuvad pärast nende tasandusfondi laekumist riigi omandiks.

37 Lõpuks vaidlevad hagejad vastu väitele, nagu võiks asjaolust, et tasandusfond allub riiklikule raamatupidamiskorrale, tuletada – nii nagu seda tegi Corte suprema di cassazione –, et tasandusfondi A 6 arvel olevad summad kuuluvad riigile. Rahaliste vahendite õiguslik iseloom ei sõltu sellest, kas asutus, kus nimetatud vahendeid hoiustatakse, on eraõiguslik või avalik-õiguslik. Igal juhul valis AEEG, kellel oli vabadus valida pangandusasutus, kellele usaldada kõnealuste summade haldamine, selleks otstarbekuse eesmärgil tasandusfondi.

38 Antud küsimuses piisab sellest, kui märkida, et Esimese Astme Kohtul puudub pädevus seada kahtluse alla Corte suprema di cassazione poolt antud tõlgendus Itaalia siseriikliku õiguse osas.

39 Eeltoodust järeldub, et tasandusfondi A 6 arvel hoiustatud summad kuuluvad Itaalia riigile ja et viimane võib nimetatud summasid käsutada. Seega tuleb vastavalt eespool punktis 25 viidatud kohtupraktikast tulenevatele põhimõtetele kõnealuseid summasid käsitada riigi vahenditena.

40 Seega tuleb esimese väite esimest osa pidada põhjendamatuks.

Esimese väite teine osa, mis käsitleb eelise andmise tingimust

– Poolte argumendid

41 Hagejad väidavad, et vaidlusaluse meetme puhul ei ole täidetud tingimus, mis puudutab abi saavale ettevõtjale eelise andmist ja et komisjon ei ole esitanud vaidlustatud otsuses selle kohta mingeid selgitusi.

42 Hagejad leiavad, et vaidlusalune meede võimaldab abi saavatel ettevõtjatel katta kulusid, mis on püsikulud, mis on tekkinud riigi poolt kehtestatud kohustuste täitmisel seoses investeeringutega, mis on tehtud enne turu liberaliseerimist, ja mida ettevõtjad ei suuda katta liberaliseeritud turul elektrienergia müügist saadud tuludest. Seega ei ole tegemist majandusliku eelisega, vaid meetmega, mille eesmärk on vältida olukorda, et ettevõtjaid karistatakse üksnes seetõttu, et nad enne turu liberaliseerimist järgisid ametivõimude poolt välja töötatud strateegiat, mis võrduks eelise andmisega konkureerivatele ettevõtjatele, kes ei olnud kohustatud selliseid tulu mittetoovad investeeringuid tegema.

43 Hagejate sõnul ei ole luhtunud kulud ettevõtja eelarves tavaliselt sisalduvad kulud riigiabi käsitleva ühenduse kohtupraktika tähenduses, kuna konkurentsile avatud turul ei teeks ükski ettevõtja tavalises olukorras investeeringuid, millega kaasneksid luhtunud kulud. Seega ei ole küsimus vaidlusalusest meetmest tulenevas eelises, vaid pigem varasema süsteemi kohaldamisel tekkinud ebasoodsa konkurentsiolukorra kõrvaldamises.

44 Seega väidavad hagejad, et komisjon oleks pidanud tõendama, et vaidlusalune meede kujutas endast enamat kui üksnes luhtunud kulude hüvitamist ja oli abisaajatele täiendavaks eeliseks. Kuid käesolevas asjas on see välistatud, kuna abisaajate saadaolevad summad arvutati käitise püsikulude ja selle tulu, mida elektrimüügist oleks võinud saada, vahe põhjal.

45 Komisjon väidab, et kuna vaidlusaluse meetme sisuks on AEM Torinole ülekandmisele kuuluv summa suuruses 16 338 000 eurot, mis ei kujuta endast tasu riigile või omavalitsusüksusele osutatud teenuste eest, vaid mille eesmärk on katta kulud, mida tavaliselt katab ettevõtja ise, siis on tegemist eelisega riigiabi käsitlevate ühenduse õigusnormide tähenduses.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

46 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et selleks, et hinnata, kas teatava riikliku meetme puhul on tegemist abiga, tuleb kindlaks teha, kas asjaomane ettevõtja saab majandusliku eelise, mida ta tavalistel turutingimustel ei oleks saanud (Euroopa Kohtu 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-39/94: SFEI jt, EKL 1996, lk I-3547, punkt 60, ja 29. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-256/97: DM Transport, EKL 1999, lk I-3913, punkt 22; Esimese Astme Kohtu 13. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-204/97 ja T-270/97: EPAC *vs*. komisjon, EKL 2000, lk II-2267, punkt 66).

47 Käesolevas asjas on selge, et vaidlusalune meede nägi ette, et AEM Torinole kantakse üle summa suuruses 16 338 000 eurot. Seega tekib küsimus, kas nimetatud summa ülekandmine kujutab endast majanduslikku eelist, mida kõnealune ettevõtja tavalistel turutingimustel ei oleks saanud, nagu väidab komisjon, või on see AEM Torino jaoks üksnes tavaliste turutingimuste taastamine võrreldes konkureerivate ettevõtjatega, kes ei pidanud kandma luhtunud kulusid, nagu väidavad hagejad.

48 Vastus ülaltoodud küsimusele sõltub mõiste „tavapärased turutingimused” tõlgendusest elektritootmise turu liberaliseerimise kontekstis. Komisjoni arvates kujutavad selles kontekstis ilmnenud muudatused endast osa turuarengutest, mis on ettevõtjate jaoks tavalistel turutingimustel ootuspärased või vähemalt ei saa nimetatud ettevõtjatel olla õiguspäraseid ootusi olemasoleva õigusliku raamistiku püsimise suhtes. Hagejad väidavad seevastu sisuliselt, et tavapärased turutingimused viitavad sellele, et on olemas püsiv õiguslik raamistik või vähemalt on kaitstud ettevõtjate usaldus õigusliku raamistiku püsivuse suhtes, eelkõige olukorras, kus riik on ettevõtjaid julgustanud või isegi kohustanud tegema teatud investeeringuid, nagu käesolevas asjas.

49 Esimese Astme Kohus leiab, et komisjoni väide ei ole veenev.

50 Demokraatlikus riigis, veelgi enam turumajanduse tingimustes, võidakse õiguslikku raamistikku igal ajal muuta. Pidades silmas Euroopa Ühenduse majanduspoliitika üldist suunatust liikmesriikide turgude avatusele ja liikmesriikidevahelise kaubavahetuse edendamisele, on see veel enam asjakohane olukorras, kus, nagu käesolevas asjas, varasem õiguslik raamistik kehtestas turule riiklikud ja/või piirkondlikud piirid, mis tekitas monopoolseid seisundeid. Sellest järeldub, et varem eraldatud turu avamist, näiteks direktiivi 96/92 alusel, ei saa pidada tavapäraste turutingimuste juures erandiks.

51 Seega tuleb nentida, et õigusliku raamistiku muutmine elektrienergiasektoris pärast direktiivi 96/92 vastuvõtmist on osa tavapärastest turutingimustest ja AEM Torino, tehes investeeringuid, millega kaasnesid arutlusel olevad luhtunud kulud, võttis tavapäraseid riske, mille hulka kuulub lahutamatult ka õigusliku raamistiku muutumine, nagu väidab komisjon.

52 On tõsi, et õigusriigi põhimõttel rajanevas süsteemis on ettevõtjatel, nagu igal isikul, õigus õiguspärase ootuse kaitsele. Kuid käesolevas asjas ei ole vaja analüüsida, kas hagejatel oli õigus nõuda elektrienergiasektori õigusliku raamistiku püsivuse suhtes olnud õiguspäraste ootuste kaitset.

53 Esiteks, nagu komisjon õigesti märkis, ei ole hagejad esitanud mingeid tõendeid, mis toetaks nende väidet, mille kohaselt Itaalia ametivõimud kohustasid neid tegema investeeringuid, millega kaasnesid vaidlusaluses meetmes ette nähtud luhtunud kulud.

54 Teiseks, hagejate õiguspärane ootus õigusliku raamistiku püsivuse suhtes oli käesolevas asjas tegelikult kaitstud, kuna komisjon leidis vaidlustatud otsuses, et vaidlusalune meede on põhimõtteliselt ühisturuga kokkusobiv riigiabi, mille ainus tingimus on see, et tagastatakse maksusoodustuste otsusega ette nähtud varasem abi. See mööndus vaidlusaluse meetme ühisturuga kokkusobivuse kohta on osa komisjoni luhtunud kuludega seotud riigiabi analüüsimise metoodikat käsitlevas teatises sisalduvast suunisest, milles komisjon märgib, et ta soosib „abi andmist niivõrd, kuivõrd nimetatud abi aitab kaasa sellise ühenduse eesmärgi saavutamisele, mida turujõud üksi ei suudaks saavutada" ning et komisjoni arvamuse kohaselt „võib luhtunud kulude katmiseks ette nähtud abi suhtes teha [EÜ] artikli 87 lõike 3 punktis c ette nähtud erandi".

55 Kuna hagejate õiguspärane ootus elektrienergiasektori õigusliku raamistiku püsivuse suhtes oli tõhusalt kaitstud, ei ole vastuvõetav nende nõue, et nimetatud kaitset tuleks tagada pigem ühel kindlal – ja mitte mõnel muul – viisil, st käsitada vaidlusalust meedet sellisena, et see ei kuulu riigiabi mõiste alla EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, mitte nii, et see tunnistataks ühisturuga kokkusobivaks EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel.

56 Seega tuleb ka esimese väite teist osa pidada põhjendamatuks.

Kolmas väide, mis käsitleb uurimistoimingute tegematajätmist

Poolte argumendid

57 Hagejad väidavad, et tegemata jäeti uurimistoimingud selle kohta, kas vaidlusalust meedet saab määratleda riigiabina.

58 Komisjon on seisukohal, et kolmas väide on vastuvõetamatu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

59 Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 44 lõike 1 kohaselt peab hagiavaldus sisaldama ülevaadet fakti- ja õigusväidetest. Nimetatud ülevaade peab olema nii selge ja täpne, et see võimaldaks kostjal oma kaitset ette valmistada ja Esimese Astme Kohtul hagi lahendada vajadusel ilma täiendavate materjalideta. Hagiavaldusest peab seetõttu selgelt ilmnema, milles seisneb väide, millel hagi põhineb, ning ainuüksi selle abstraktne äramärkimine ei vasta kodukorra nõuetele (vt Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-2597, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

60 Käesolevas asjas ei esitanud hagejad kõnealust väidet ei kirjalikes märkustes ega kohtuistungil, mis tähendab, et ainus hagejate poolt esitatud viide kolmanda väite kohta on abtraktne viide sellele esimese väite pealkirjas. Kuigi hagejad väitsid kohtuistungil Esimese Astme Kohtu küsimustele vastates, et kõnealust väidet toetavad argumendid sisalduvad teiste väidete puhul toodud argumentides, tuleb meenutada, et Esimese Astme Kohtu ülesanne ei ole otsida ühe väite toetuseks esitatud asjaolude hulgast neid, mida saaks kasutada ka mõne teise väite toetuseks (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-322/01: Roquette Frères *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3137, punkt 209).

61 Seega tuleb kolmandat väidet pidada vastuvõetamatuks.

Neljas väide, mis käsitleb põhjendamiskohustuse täitmatajätmist

Poolte argumendid

62 Hagejad väidavad, et vaidlusalune otsus on õigusvastane, kuna nii nimetatud otsuses kui ka menetluse algatamise otsuses puuduvad põhjendused selle kohta, mis viis komisjoni järelduseni, et vaidlusalune meede kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Vaidlustatud otsust mõjutanud väidetavalt ebapiisavaid põhjendusi ei saa korvata nimetatud otsuses sisalduvate viidetega otsusele ENEL. Viimati mainitud otsus ei puudutanud „munitsipaalettevõtjate" kasuks rakendatud meetmeid, mis on arutlusel käesolevas asjas.

63 Lõpuks leiavad hagejad, et isegi kui vaidlustatud otsuse põhjendustena võtta arvesse otsust ENEL, esineb põhjendustes siiski olulisi puudusi. Eelkõige on nimetatud otsuses ebatäpselt analüüsitud Itaalia luhtunud kulude hüvitamise süsteemi ja komisjon on teinud Euroopa Kohtu parafiskaalseid makse käsitleva praktika põhjal ekslikke järeldusi.

64 Esiteks meenutab komisjon, et Itaalia valitsus, kellele vaidlustatud otsus on adresseeritud, teavitas vaidlusalusest meetmest vastavalt EÜ artikli 88 lõikele 3 kui riigiabist, nagu otsuse ENEL aluseks olnud abi puhul. Seega piirdus komisjon vaidlustatud otsuses Itaalia valitsuse poolt antud õigusliku määratluse kinnitamisega. Teiseks on komisjon vaidlustatud otsuses täies ulatuses kinnitanud menetluse algatamise otsuses esitatud esialgseid järeldusi, mille kohta ei esitanud märkusi ei Itaalia valitsus ega AEM Torino. Kolmandaks on vaidlusaluse meetme õiguslik raamistik identne otsuse ENEL õigusliku raamistikuga, mida komisjon on vaidlustatud otsuses sõnaselgelt märkinud.

65 Neil asjaoludel leiab komisjon, et kontekst, mis on hästi teada nii Itaalia valitsusele kui ka AEM Torinole ja mille taustal tuleb vaidlustatud otsuse põhjendusi hinnata, ei hõlma mitte üksnes menetluse algatamise otsust, vaid ka otsust ENEL, mille põhjendused võimaldavad selgelt mõista arutluskäiku, mis viis järelduseni, et vaidlusaluse meetme rahastamiseks kasutati riigi vahendeid. Kuna Itaalia valitsus ega AEM Torino ei ole esitanud märkusi menetluse algatamise otsuses esitatud esialgsete järelduste kohta, leiab komisjon, et vaidlustatud otsust võis põhjendada kokkuvõtlikult.

Esimese Astme Kohtu hinnang

66 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad akti põhjendused vastama selle akti olemusele ning sellest peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel võetud meetme põhjuseid mõista ja pädeval kohtuasutusel selle põhjendatust kontrollida, ilma et põhjendustes oleks vaja täpsustada kõiki õiguslikke ja faktilisi asjaolusid, kuna põhjenduste vastavust EÜ artikli 253 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult akti sõnastust, vaid ka õiguslikku ja faktilist raamistikku silmas pidades (vt Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-171/02: Regione autonoma della Sardegna *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-2123, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

67 Käesolevas asjas on vaidlustatud otsuse puhul selge, et nimetatud otsuses on komisjon vaidlusaluse meetme määratlemisel riigiabina piirdunud ühe lausega, mille kohaselt komisjon leidis, et „hinnatavat meedet [tuleks] pidada riigiabiks".

68 Siiski tuleb rõhutada, et vaidlustatud otsus võeti vastu asjaoludel, mis olid hästi teada nii Itaalia valitsusele kui ka hagejatele ja on osa järjepidevast otsustuspraktikast.

69 Selles küsimuses tuleb esiteks märkida, et Itaalia valitsus ise määratles oma 21. märtsi 2005. aasta teatises (vt eespool punkt 4) vaidlusaluse meetme riigiabina.

70 Teiseks tuleb märkida, et käesolevas asjas hõlmab vaidlustatud otsuse õiguslik ja faktiline raamistik lisaks menetluse algatamise otsusele otsust ENEL, millele sõnaselgelt viidatakse menetluse algatamise otsuse punktis 5 ja vaidlustatud otsuse 5. põhjenduses. Eelkõige märgib komisjon vaidlustatud otsuse 5. põhjenduses, et vaidlusaluse meetme aluseks „o[li] sarnane meede, mille komisjon on heaks kiitnud", täpsustades seega, et tegemist on otsuse ENEL esemeks olnud meetmega.

71 Otsuse ENEL punktis 3.1 on esitatud üksikasjalikud põhjendused selle kohta, miks komisjon leidis, et nimetatud otsuse esemeks olnud meetmed kujutavad endast riigiabi. Komisjon selgitas iga EÜ artikli 87 lõikes 1 sätestatud tingimuse puhul, mis osas ta luges tingimuse kõnealuse meetme puhul täidetuks. Komisjoni selgitused on pigem lühidad tingimuste osas, mis puudutavad valikulisust, mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja abisaajatele antavaid soodustusi, kuid põhjalikumad tingimuse osas, mis puudutab riigi ressurssidest antavat abi, milles kajastub kõnealuse meetme puhul kõigi kriteeriumide hindamise erinev raskusaste. Esimese Astme Kohus leiab, et mainitud arutluskäigud on põhjendusena piisavad, arvestades eespool punktis 66 viidatud kohtupraktikat.

72 Kuid kuna otsuse põhjendused ei puudutanud vaidlusalust meedet, vaid teist, kuigi teataval määral sarnast meedet, tuleb kindlaks teha kõnealuse põhjenduse asjassepuutuvus vaidlusaluse meetme hindamisel, võttes arvesse erinevust nimetatud kahe meetme vahel. Hagejad vaidlevad vastu sellele, et otsust ENEL saaks vaidlustatud otsuse põhjendamisel arvesse võtta, kuna nimetatud otsus ei puuduta „munitsipaalettevõtjatele" antud maksusoodustusi, mis on arutlusel käesolevas asjas, vaid üksnes teistele, ENEL-i kontserni kuuluvatele ettevõtjatele ja muudele äriühingutele, kes võtsid üle ENEL-i endised käitised, antud abimeetmeid (vt eespool punkt 3).

73 Selles küsimuses tuleb märkida, et otsuse ENEL aluseks olnud kohtuasjas arutlusel olnud meetmed ja vaidlustatud otsuse aluseks olnud meetmed põhinevad Itaalia õiguses samadel õiguslikel alustel, nagu nähtub otsuse ENEL punktist 2.1 ja menetluse alustamise otsuse punktist 4. Samuti tuleb märkida, et abi saavad ettevõtjad kuuluvad samasse majandussektorisse, milleks on elektrienergia tootmine ja turustamine, ja et mõlema kõnealuse meetme eesmärk on pärast direktiivi 96/92 vastuvõtmist elektrienergiaturu liberaliseerimisega seoses tekkinud luhtunud kulude hüvitamine ning et kõnealuste summade kogumise ja jaotamise viis on identne, kuna mõlemal juhul kogutakse nimetatud summad kõikidelt elektrienergia lõpptarbijatelt, kohaldades elektrihinna tariifi suhtes sama A 6 elementi, misjärel tasandusfond haldab neid summasid oma eriarvel, enne kui need abi saavatele ettevõtjatele üle kantakse.

74 Lisaks nähtub seos kahe nimetatud meetme vahel ka asjaolust, et komisjon rõhutas otsuse ENEL punktis 2.1, et „munitsipaalettevõtjate" – kelle hulgas ta sõnaselgelt mainib AEM Torinot – luhtunud kulude suhtes kuuluvad kohaldamisele eraldi siseriiklikud õigusaktid ning et neist teavitatakse ja nende suhtes tehakse otsus hiljem. Samuti viitab komisjon sõnaselgelt menetluse algatamise otsuse punktis 5 asjaolule, et „munitsipaalettevõtjate" luhtunud kulude suhtes ei kuulunud nimetatud otsuse vastuvõtmise ajal kohaldamisele otsus ENEL.

75 Eeltoodust järeldub, et kõnealused kaks meedet on omavahel sedavõrd seotud ja sarnased, et ühe meetme riigiabina määratlemise põhjendused muudavad komisjoni põhjendused teise meetme kohta piisavalt selgeks, et võimaldada hagejatel aru saada, millel nimetatud põhjendus põhineb ja Esimese Astme Kohtul eespool punktis 66 viidatud kohtupraktika alusel kontrollida selle põhjendatust. Lisaks nähtub, et hagejatele oli nende käsutuses olevate dokumentide ja teabe alusel tagatud kaitse, kuna hagiavalduses on nad otsuse ENEL põhjendusi detailselt vaidlustanud.

76 Lõpuks, mis puudutab hagejate väidet, et isegi kui vaidlustatud otsuse põhjendamisel võtta arvesse otsust ENEL, on selles Itaalia luhtunud kulude hüvitamise süsteemi käsitletud üksnes üldiselt ja selle alusel on tehtud ekslikke järeldusi, siis tuleb meenutada, et väide põhjenduste puudumise või ebapiisavuse kohta kujutab endast väidet menetlusnormide rikkumise kohta, mis sellisena erineb vaidlustatud otsuse põhjenduste ebatäpsust puudutavast väitest, mida tuleb käsitleda vaidlustatud otsuse põhjendatuse uurimisel (Esimese Astme Kohtu 7. novembri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-84/96: Cipeke *vs.* komisjon, EKL 1997, lk II-2081, punkt 47). Seega puudutab kõnealune hagejate väide üksnes otsuse õigustamiseks esitatud põhjenduste paikapidavust. Seega ei saa seada kahtluse alla asjaolu, et komisjon on vaidlustatud otsuse põhjendamiskohustuse täitnud.

77 Seega tuleb neljandat väidet pidada põhjendamatuks.

Teine väide, mis käsitleb „abi andmise peatamise" ebaseaduslikkust

78 Hagejate teine väide on jaotatud kaheks osaks, mis käsitlevad vastavalt Euroopa Kohtu 15. mai 1997. aasta otsuse kohtuasjas C-355/95 P: TWD *vs.* komisjon (EKL 1997, lk I-2549) ja Esimese Astme Kohtu 13. septembri 1995. aasta otsuse liidetud kohtuasjades T-244/93 ja T-486/9: TWD *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-2265, edaspidi „Deggendorfi kaasus") kohaldamatust käesoleva asja lahendamisel ning seda, et ei hinnatud eelnevalt antud abi ja vaidlusaluse meetme koosmõju tulemusel tekkinud konkurentsimoonutusi.

Teise väite esimene osa, mis käsitleb Deggendorfi kaasuse kohaldatavust

– Poolte argumendid

79 Hagejad väidavad sisuliselt, et eespool viidatud Deggendorfi kaasuse puhul eeldab „abi andmise peatamine" kolme tingimuse täitmist: esiteks peab antud abi olema tunnistatud ebaseaduslikuks, teiseks peab olema ette nähtud nimetatud abi tagastamine ja kolmandaks peab abi saanud äriühing olema jätnud selle korralduse täitmata. Käesolevas asjas tunnistas komisjon maksusoodustuste otsuses üksnes abikava ebaseaduslikuks, ilma et oleks kindlaks määranud abi saanud ettevõtjaid ega nende poolt tagasimaksmisele kuuluva abi täpset summat. Seega puudus abi tagastamiskorraldus, mille hagejad oleksid täitmata jätnud.

80 Hagejad lisavad, et neid ei saa lugeda vastutavaks Itaalia Vabariigi võimaliku põhjendamatu viivituse eest maksusoodustuste otsuses viidatud abi tagasinõudmisel. Hagejad on seisukohal, et isegi kui nõustuda, et niisugune viivitus võib Deggendorfi kaasusega kooskõlas oleva uue abi „andmise peatamist" õigustada, muudaks see nimetatud meetme selgelt karistusmeetmeks, mida ühenduse kohus kindlasti ei soovinud ja millel puuduks ühenduse õiguses alus.

81 Komisjon väidab esiteks, et ta ei uurinud abi saanud ettevõtja käitumist seoses tagasimaksenõudega, vaid asjaomase liikmesriigi käitumist, ja teiseks, et komisjoni arvates sai AEM Torino käesolevas asjas ebaseaduslikku ja ühisturuga kokkusobimatut abi, mille Itaalia Vabariik oli kohustatud tagasi nõudma. Komisjon meenutab selles küsimuses, et Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et Itaalia Vabariik ei ole

ettenähtud tähtaja jooksul nõudnud tagasi maksusoodustuse abikava raames õigusvastaselt antud abi (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia).

– Esimese Astme Kohtu hinnang

82 Esiteks tuleb meenutada, et EÜ artikli 88 lõike 2 esimene lõik paneb komisjonile kohustuse kohaldada ühenduse kohtu kontrolli all erimenetlust liikmesriikide poolt antava abi üle järelevalve teostamiseks ja järjekindlaks kontrollimiseks (Euroopa Kohtu 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Prantsusmaa *vs.* komisjon, EKL 1990, lk I-307, punkt 16, ja 4. veebruari 1992. aasta otsus kohtuasjas C-294/90: British Aerospace ja Rover *vs.* komisjon, EKL 1992, lk I-493, punkt 10). Eelkõige on komisjonil EÜ artikli 87 lõikes 3 sätestatud abi ühisturuga kokkusobivuse hindamisel ulatuslik kaalutlusõigus, mille kasutamine hõlmab majanduslikke ja sotsiaalseid hinnanguid, mida tuleb teostada ühenduse kontekstis (eespool viidatud kohtuotsus Prantsusmaa *vs.* komisjon, punkt 49). Kui komisjon vaatab läbi riigiabi ühisturuga kokkusobivust, peab see institutsioon võtma arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, sealhulgas vajadusel ka varasemas otsuses hinnangu saanud asjaolusid ning kohustusi, mida see otsus liikmesriigile võib panna (Euroopa Kohtu 3. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-261/89: Itaalia *vs.* komisjon, EKL 1991, lk I-4437, punkt 20).

83 Kohtuasjas Deggendorf järeldas Euroopa Kohus, et komisjon ei ületa talle antud kaalutlusõigust, kui komisjon võtab vastu otsuse, millega tunnistab abi, mida liikmesriik kavatseb ettevõtjale anda, ühisturuga kokkusobivaks, tingimusel et nimetatud ettevõtja tagastab eelnevalt talle ebaseaduslikult antud varasema abi kõnealuste abimeetmete kumulatiivse mõju tõttu (vt selle kohta eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsus TWD *vs.* komisjon, punktid 25–27).

84 Hagejate arutluskäik tuleneb 15. mai 1997. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon väärast tõlgendusest ja sellest, et ei tunta riigiabi järelevalvemenetluse olemust, vaadeldes nimetatud menetlust abi saanud ettevõtja ja komisjoni vahelise suhte aspektist, mitte sellest, millises suhtes on tegelikult asjassepuutuv liikmesriik ja komisjon. See väär lähenemine viib hagejad järeldusele, et – mainitud kohtupraktikast tulenevalt – otsus, millega tunnistatakse varem ebaseaduslikult saadud abi ühisturuga kokkusobimatuks ja nõutakse selle tagasimaksmist, puudutab abi, mida ettevõte on tegelikult saanud ega ole tagasi maksnud.

85 Tuleb meenutada, et riigiabi valdkonnas on komisjoni otsuste ainsad adressaadid asjassepuutuvad liikmesriigid (vt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ artikli 88 kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), ja Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 45). Seega, võttes arvesse kõiki asjaomaseid tegureid, kaasa arvatud varasemas otsuses hinnatud asjaolud ja nimetatud otsusega liikmeriigile kehtestatud kohustused, kohaldades eespool viidatud kohtupraktikat (eespool viidatud kohtuotsus Itaalia *vs.* komisjon, punkt 20), analüüsib komisjon üksnes kõnealuses otsuses asjaomasele liikmesriigile pandud kohustusi, mitte kohustusi, mis võivad sellest otsusest tuleneda abisaavale ettevõtjale. Samuti, nagu komisjon õigesti märkis, ei adresseeri komisjon riigiabi valdkonnas tagastamiskorraldusi ettevõtjatele, vaid alati liikmesriikidele, kes on kohustatud omakorda abi saavalt ettevõtjalt saadud abi tagasi nõudma.

86 Selles osas ei erine käesoleva asja faktilised asjaolud eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon tehtud otsuse aluseks olnud kohtuasja asjaoludest. Komisjon on mõlemal juhul asunud eelkõige seisukohale, et asjaomane liikmesriik on andnud ühisturuga kokkusobimatut abi, kuigi komisjon ei olnud selleks eelnevat kooskõlastust andnud, ning kohustas liikmesriike abi saanud ettevõtjatelt neile antud abi tagasi nõudma, mida liikmesriigid aga ei teinud.

87 Ainus erinevus kõnealuse kahe kohtuasja vahel on asjaolu, et eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsuse TWD *vs*. komisjon aluseks olnud kohtuasjas kujutas varem antud ebaseaduslik abi endast üksiktoetust, mille kohta oli vastava liikmesriigi suhtes tehtud otsus, millega nõuti ühelt abisaajalt täpselt väljaarvutatud abisumma tagasinõudmist, kuid käesolevas asjas oli varem antud ebaseaduslik abi osa soodustustest, mis anti abisaajatele maksusoodustuste süsteemist ja mille täpset suurust ei ole võimalik Itaalia ametivõimude koostööst keeldumise tõttu maksusoodustuste otsuses ei kindlaks teha ega välja arvutada.

88 Nimetatud erinevus ei õigusta Deggendorfi kaasuses antud lahenduse kohaldamata jätmist käesolevas asjas. Esiteks, nagu väidab komisjon, käsitleb kõnealune kohtupraktika vajadust ennetada tagastamata abi ja planeeritud abi koosmõju, mis annab ettevõtjale ebaseadusliku konkurentsieelise ja kahjustab konkurentsi, mis on vastuolus ühenduse eesmärkidega (eespool viidatud 13. septembri 1995. aasta kohtuotsus TWD *vs*. komisjon, punkt 83). Nimetatud vajadus on sama, sõltumata sellest, kas tegemist on üksiktoetusega või abikava raames antud abiga.

89 Selles küsimuses tuleb veel kord rõhutada, et see, kui komisjon ei esita täpset teavet ebaseaduslikku abi saanud ettevõtjate ja neile antud täpsete summade kohta, ei mõjuta tagasimaksmise nõude kehtivust ega kujuta endast takistust selle täitmisele pööramisel, kuna ühelt poolt võib asjaomane liikmesriik kõnealust teavet saada kõige lihtsamini ja teiselt poolt on komisjonil õigus asjaomase liikmesriigi poolse koostöö puudumise korral võtta vastu otsus talle teadaoleva teabe põhjal (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-109/01: Fleuren Compost *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-127, punktid 48–51 ja seal viidatud kohtupraktika).

90 Käesolevas asjas väidab komisjon – ilma et hagejad sellele vastu vaidleksid –, et maksusoodustuste otsuse aluseks olnud juhtumil ei kasutanud Itaalia Vabariik ega

AEM Torino, vaatamata korduvatele vastavasisulistele taotlustele, võimalust esitada tõendeid AEM Torino eripärase olukorra kohta seoses kõnealuse abi tagastamisega. Eelkõige ei esitanud kumbki tõendeid selle kohta, et AEM Torino ei ole kohustatud tema konkreetsest olukorrast tulenevalt kõnealust abi tagastama. Komisjon järeldas tema käsutuses olevate tõendite põhjal, et AEM Torino sai ebaseaduslikku ja ühisturuga kokkusobimatut abi ning et tagasimaksmise menetlus oli algatatud, kuid mitte lõpetatud.

91 Lisaks, kuigi hagejad väidavad, et neid iseloomustava konkreetse olukorra analüüs on varasema abi tagasinõude eelduseks, tuleb siiski märkida, et selle analüüsi tegemine oli Itaalia Vabariigi kohustus siseriikliku abi tagasinõudmise menetluse raames. Euroopa Kohus on seoses abikava raames antud abi tagasinõudmisega väljendanud seisukohta, et liikmesriigi kohustus arvutada täpne tagasinõutav summa, eriti kui selline arvutamine sõltub teabest, mida liikmesriik ei ole komisjonile edastanud, on osa üldisemast lojaalse koostöö tegemise kohustusest, mis seob vastastikku komisjoni ja liikmesriike asutamislepingu riigiabi käsitlevate eeskirjade rakendamisel. Samuti juhul, kui liikmesriigil tekivad kahtlused tagasimakse nõude adressaadi isikusamasuse suhtes, võib see liikmesriik esitada need probleemid komisjonile hindamiseks (vt selle kohta Euroopa Kohtu 13. juuni 2002. aasta otsus kohtuasjas C-382/99: Madalmaad *vs*. komisjon, EKL 2002, lk I-5163, punktid 91 ja 92). Hagejad oleksid pidanud oma kriitika seoses neid iseloomustava konkreetse olukorra puuduliku analüüsiga suunama Itaalia Vabariigile, mitte komisjonile.

92 Seevastu asjaolu, et Itaalia Vabariik jättis antud asjaoludel täitmata kohustuse, millele Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs*. Itaalia viitab, ei takista komisjoni talle teadaolevate tõendite alusel järeldusi tegemast selle kohta, kas uus abimeede, mida Itaalia valitsus plaanib samal ettevõtjale anda, sobib kokku ühisturuga. Teistsugune lahendus asetaks soodsamasse olukorda liikmesriigid, kes pärast ebaseadusliku abi andmist ei järgi ka lojaalse koostöö kohustust, ning muudaks riigiabi kontrollimise korra ebaefektiivseks.

93 Seega tuleb teise väite esimest osa pidada põhjendamatuks.

Teise väite teine osa, mille kohaselt ei ole hinnatud varasemate abimeetmete ja vaidlusaluse meetme koosmõju tulemusel tekkida võivat konkurentsimoonutust

– Poolte argumendid

94 Hagejad väidavad sisuliselt, et komisjon on rikkunud oma kohustust viidata varasema ebaseaduslikult saadud abi ja uue abi koosmõju võimalikule konkurentsi puudutavale negatiivsele mõjule ning oma kohustust teha kindlaks turud, kus niisugune negatiivne mõju esineda võib.

95 Hagejate sõnul on komisjoni kohustus selgitada, mis põhjusel uut abi, mis on iseenesest ühisturuga kokkusobiv, ei saa anda, kuna see võib koosmõjus varasema tagastamata abiga põhjustada konkurentsimoonutusi. Hagejad lükkavad tagasi kõik komisjonipoolsed katsed nõuda hagejatelt tõendeid abi kumulatiivse mõju kohta ja seega kehtestada EÜ artikli 87 lõikes 3 sätestatud erandile tuginemisele lisatingimus. Kohtuasjas Deggendorf tehtud otsuse eesmärk ei ole kehtestada abi andmise suhtes uusi nõudeid, mida ei ole ette nähtud EÜ asutamislepingus ega teisestes õigusaktides ja mis on seega õigusvastased.

96 Hagejate väitel ei ole vastuvõetav see, kui komisjonil lubatakse kõnealuse analüüsi tegemisest keelduda ettekäändel, et tal puuduvad kõik selleks vajalikud tõendid. Asjaolu, et komisjonil ei olnud võimalik kindlaks teha väidetavalt ebaseaduslikult saadud varasema abi suurust, tulenes komisjoni otsusest mitte analüüsida eraldi iga sellise ettevõtja üksikjuhtu, keda maksusoodustuse otsus puudutas, ja võtta abikava suhtes vastu üldine otsus. Vajakajäämised sellise otsuse siseriiklikul tasandil rakendamisel ei anna komisjonile õigust teha abisaajatele sellekohaseid etteheiteid, tuginedes teiste abimeetmete suhtes tehtavates uurimistoimingutes Deggendorfi kaasusele.

97 Komisjon leiab, et kohaldas käesolevas asjas õigesti Deggendorfi kaasuses esitatud lähenemisviisi. Eelkõige meenutas komisjon kahtlusi, mida ta väljendas ülaltoodud kohtupraktikale viidates menetluse algatamise otsuses seoses varasema abi ja vaidlusaluse meetme koosmõju tulemusel tekkida võiva konkurentsimoonutusega ning leidis, et ei Itaalia Vabariik ega AEM Torino ei ole neid kahtlusi hajutanud. Komisjon leiab, et kuna Itaalia Vabariik ega AEM Torino ei ole esitanud vastupidist kinnitavaid tõendeid, oli komisjonil õigus teha otsus nimetatud otsuse vastuvõtmise ajal olemasolevate tõendite alusel, mis võimaldasid komisjonil järeldada, et tema kahtlused abi koosmõjuga kaasneva riski osas jäid püsima.

98 Komisjoni arvates tuleneb eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsusest TWD *vs.* komisjon (punkt 26), et uue abimeetme ja varasema ebaseadusliku tagastamata abi koosmõju puudumine on üks üldistest tingimustest, mis võimaldab tugineda ühele asutamislepingus sätestatud erandile seoses abi ühisturuga kokkusobivusega. Seega tuleb kohaldada väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt peab asjassepuutuv liikmesriik esitama kõik sellised tõendid, mis võimaldavad komisjonil kontrollida, kas taotletava erandi tingimused on täidetud.

99 Lisaks märgib komisjon, et juhul, kui võimalus kohaldada Deggendorfi kaasuses esitatud lähenemisviisi sõltuks sellest, et liikmesriik on uurimistoimingud lõpetanud ja teatanud komisjonile erinevate abisaajatest ettevõtjate poolt saadud abi suuruse, muudaks see riigiabi kontrollimise korra ebaefektiivseks, „asetades soodsamasse olukorda" liikmesriigid, kes ei järgi oma teavitamiskohustust ja lojaalse koostöö kohustust.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

100 Esiteks tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liikmesriik, kes soovib anda abi erandina asutamislepingu sätetest, kohustatud tegema komisjoniga koostööd, mille kohaselt tuleb liikmesriigil eelkõige esitada tõendeid, mis võimaldavad nimetatud institutsioonil kontrollida, kas taotletava erandi tingimused on täidetud (Euroopa Kohtu 28. aprilli 1993. aasta otsus kohtuasjas C-364/90: Itaalia *vs*. komisjon, EKL 1993, lk I-2097, punkt 20; Esimese Astme Kohtu 15. detsembri 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjas T-132/96 ja T-143/96: Freistaat Sachsen jt *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-3663, punkt 140, ja eespool viidatud kohtuotsus Regione autonoma della Sardegna *vs*. komisjon, 129).

101 See kohustus laieneb ka kavandatava abi potentsiaalsele saajale. On leitud, et kuna EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetluse algatamise otsuses sisaldub piisav eelnev komisjoni analüüs, milles näidatakse ära põhjused, mis andsid alust kahelda asjassepuutuva abi ühisturuga kokkusobivuses, tuleb liikmesriigil ja potentsiaalsel abisaajal esitada tõendid selle kohta, et kõnealune abi on ühisturuga kokkusobiv ja tuua komisjoni vastava nõudmise korral välja ka juba saadud abi tagastamisega seotud konkretsed asjaolud (eespool viidatud kohtuotsus Fleuren Compost *vs*. komisjon,

punkt 45; vt selle kohta lisaks Esimese Astme Kohtu 18. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-176/01: Ferriere Nord *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-3931, punktid 93 ja 94, ja analoogia alusel Euroopa Kohtu 24. detsembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-7869, punkt 170).

102 Hagejad väidavad, et liikmesriigi ja abi saava ettevõtja kohustus esitada komisjonile tõendeid kavandatava abi ühisturuga kokkusobivuse kohta ei laiene varasema ebaseaduslikult antud abi ja uute abimeetmete koosmõjule, kuna viimati mainitud kriteerium ei kuulu EÜ artikli 87 lõikes 3 sätestatud erandite hulka.

103 Selle väitega ei saa nõustuda. Esiteks ei saa eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon ja 13. septembri 1995. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon sõnastusest lähtuvalt järeldada, et Euroopa Kohus ja Esimese Astme Kohus on soovinud kehtestada uut tingimust riigiabi ühisturuga kokkusobivuse tuvastamiseks, mis erineb EÜ artikli 87 lõikes 3 sätestatud kriteeriumidest. Vastupidi, mõlemad kohtud on selgelt väljendanud seisukohta, et järelduseni uue abi koosmõju puudumise kohta vaadelduna koos varasema ebaseaduslikult antud tagastamata abiga peab komisjon jõudma abi ühisturuga kokkusobivuse hindamiseks läbiviidava üldise analüüsi käigus, ning seega ei kujuta see endast enamat kui ühte komisjoni poolt nimetatud õigusnormi kohaldamisel arvesse võetavat tõendit. Esimese Astme Kohus on 13. septembri 1995. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon punktis 56 leidnud, et komisjon peab riigiabi ühisturuga kokkusobivuse analüüsimisel võtma arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, sealhulgas vajadusel ka varasemas otsuses hinnangu saanud asjaolusid ning kohustusi, mida see otsus liikmesriigile võib panna. Esimese Astme Kohus järeldas sellest, et komisjon on pädev võtma arvesse esiteks varasemate ja uute abimeetmete võimalikku koosmõju ja teiseks asjaolu, et varasemat abi, mis on ebaseaduslikuks tunnistatud, ei ole tagastatud. Euroopa Kohus lisas eespool viidatud 15. mai 1997. aasta kohtuotsuse TWD *vs.* komisjon punktis 26, et komisjonil on EÜ artikli 87 lõike 3 – mis on vaidlusaluste otsuste puhul kohaldatav – rakendamisel ulatuslik kaalutlusõigus, mille kasutamine hõlmab majanduslikke ja sotsiaalseid hinnanguid, mida tuleb teostada ühenduse kontekstis.

104 Sellest järeldub, et liikmesriigi ja potentsiaalselt abi saava ettevõtja kohustus esitada tõendid selle kohta, et kõnealune abi on ühisturuga kokkusobiv (vt eespool punktis 100 viidatud kohtupraktika) hõlmab ka vajadust tõendada, et puudub uue abi ja varasemate ebaseaduslikult antud ja ühisturuga kokkusobimatute tagastamata abimeetmete koosmõju.

105 Jääb veel üle vaadelda, kas kõnealuses kohtupraktikas sätestatud tingimus on käesolevas asjas täidetud, analüüsides, kas menetluse algatamise otsuses sisaldub piisav eelnev analüüs, milles komisjon toob välja põhjused, mis andsid alust kahelda asjassepuutuva abi ühisturuga kokkusobivuses.

106 Selles küsimuses tuleb märkida, et komisjon on menetluse algatamise otsuse punktis 31 ja sellele järgnevates punktides üksikasjalikult selgitanud põhjuseid, miks ta Deggendorfi kaasuses antud lahendust kohaldades sidus vaidlusaluse abi ühisturuga kokkusobivuse eelneva maksusoodustuse korra alusel ebaseaduslikult saadud abi tagastamisega.

107 Komisjon märgib nimetatud otsuse punktides 35 ja 37 muu hulgas, et Itaalia ametivõimud ei suutnud näidata AEM Torino poolt tagastamisele kuuluva summa suurust ega nimetatud summade tasumise tingimusi ja tähtaegu, ning et sellistel asjaoludel ei olnud komisjonil võimalik hinnata varasemate ja uute abimeetmete koosmõju ega sellest tulenevat võimalikku kahju ühisturule.

108 Seega tuleb Itaalia Vabariigil ja AEM Torinol esitada komisjonile ametliku uurimismenetluse raames tõendeid, mis näitavad varasemate abimeetmete ja vaidlusaluse meetme koosmõju ja sellest tuleneva ühisturule tekitatava kahju

puudumist. Seega ei saa nõustuda hagejate väitega, mille kohaselt ei näidanud komisjon vaidlustatud otsuses varasemate ebaseaduslike abimeetmete ja vaidlusaluse meetme koosmõju võimalikku negatiivset mõju konkurentsile, kuna komisjoni ülesanne ei ole Itaalia Vabariigi ja hagejate poolse koostöö puudumise korral leida tõendeid sellise negatiivse mõju olemasolu kohta.

109 Mis puudutab turuanalüüsi tegemata jätmist, mida hagejad komisjonile ette heidavad, siis tuleb meenutada, et piisab sellest, kui komisjon tuvastab, et vaidlusalused abimeetmed võivad kahjustada liikmesriikidevahelist kaubavahetust ja kahjustavad või ähvardavad kahjustada konkurentsi, ilma et – vastupidi hagejate väitele – oleks tarvis kõnealust turgu piiritleda (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. septembri 1980. aasta otsus kohtuasjas 730/79: Philip Morris Holland *vs*. komisjon, EKL 1980, lk 2671, punktid 9–12, ja Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 ja T-23/98: Alzetta jt *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-2319, punkt 95).

110 Nagu eespool märgitud, ei olnud komisjonil käesolevas asjas Itaalia ametivõimude ja AEM Torino kui vaidlusalusest meetmest potentsiaalselt abi saava ettevõtja poolse koostöö puudumise tõttu võimalik hinnata varasemate ebaseaduslike abimeetmete ja uue abi koosmõju ega sellest tuleneda võivat kahju konkurentsile. Eespool punktides 100 ja 101 viidatud kohtupraktikast tuleneva lähenemisviisi kohaselt ei saa hagejad tugineda asjaolule, et Itaalia Vabariik jättis täitmata oma kohustuse esitada komisjonile tõendeid, mis võimaldaksid viimasel kõnealust hinnangut anda, ega omapoolse koostöö puudumisele, heites komisjonile ette, et viimane ei piiritlenud ega analüüsinud arutlusel olevat turgu, millest nimetatud hinnangu andmine oleks teda vabastanud.

111 Seega tuleb teise väite teine osa lugeda vastuvõetamatuks.

112 Kuna kõik hagejate väited on tunnistatud vastuvõetamatuks, siis tuleb hagi tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

113 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hagejate kahjuks, jäetakse kohtukulud vastavalt komisjoni nõudele hagejate kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Iride SpA-lt ja Iride Energia SpA-lt.

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 11. veebruaril 2009 Luxembourgis.

Allkirjad